

Kamil MUZYKA

NA FALI TRANSHUMANIZMU

W ostatnich latach słowo „transhumanizm” stało się modne, a partycypacja w rozwoju technologicznym człowieka zdaje się przybierać formę trendu społeczno-kulturowego. Jeżeli jednak spytamy samych transhumanistów, na czym polega zjawisko transhumanizmu, otrzymujemy wiele różnych – nierzadko rozbieżnych – odpowiedzi. Max More i Natasha Vita-More, spełniając oczekiwania osób spoza ruchu transhumanistycznego, opublikowali zbiór esejów prezentujący ten nurt ideowy. *The Transhumanist Reader* składa się z dziewięciu części tematycznych, obejmujących czterdzieści dwa teksty¹. Podejmując lekturę tego tomu, warto wziąć pod uwagę kilka kwestii.

Po pierwsze, jest to dzieło stricte przeglądowe, stanowiące raczej rodzaj drogowskazu niż zestaw odpowiedzi na ważne pytania. Opublikowane w nim eseje są w większości krótkie, opatrzone zostały jednak odpowiednimi odnośnikami do źródeł oraz bibliografią. Po drugie, prezentowane są w nim teksty tylko pewnej grupy transhumanistów, wśród autorów nie znajdziemy Donny Haraway, Maxa Urchsa, Wila McCarthy’ego, Zoltana Istvana

czy Natalii Kovalenko, a publikacje Erica K. Drexlera zostały jedynie omówione lub przywołane. Wynika to po części z przyjętej przez redaktorów formuły tomu, który ma zachęcać czytelników do wstąpienia w szeregi transhumanistów, nie zaś ukazywać rywalizujące prądy i odmienne podejścia. Po trzecie, autorzy i redaktorzy starają się przedstawić transhumanizm w jak najbardziej neutralnym świetle, nie sięgają do jego mrocznych źródeł historycznych, takich jak włoski futurizm czy rasistowskie poglądy Houstona Stewarta Chamberlaina, i nie przywołują całego spektrum wizji wywodzących się z literatury fantastyczno-naukowej.

Część pierwsza, zatytułowana „Roots and Core Themes” [„Korzenie i główne zagadnienia”], ma charakter wstępny, zawiera eseje More’a, Vita-More, Nicka Bostroma i Andersa Sandberga odnoszące się do filozoficznych, etycznych (jak wolność morfologiczna) i artystycznych fundamentów transhumanizmu oraz wersję *Transhumanist Declaration* [„Deklaracji transhumanistycznej”] z roku 2012.

W powiązanych tematycznie częściach drugiej i trzeciej – „Human Enhancement: The Somatic Sphere” [„Ulepszanie człowieka w sferze somatycznej”] oraz „Human Enhancement: The Cognitive Sphere” [„Ulepszanie człowieka w sferze kognitywnej”] – poruszone zostały zagadnienia spersonalizowanej nanomedycyny, zaawanso-

¹ *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*, red. Max More, Natasha Vita-More, John Wiley & Sons, Inc., Malden–Oxford–Chichester 2013 (wydanie książkowe i elektroniczne).

wanej protetyki, robotycznych awatarów, biologii syntetycznej, sztucznej inteligencji i emulowania osobowości ludzkich, a także kwestie interfejsów neutralnych oraz wpływu, jaki każda z tych technologii będzie miała na człowieka, człowieczeństwo i ludzkość. Autorami tekstów zamieszczonych w tej części są między innymi: Robert A. Freitas Jr., Laura Beloff, William Sims Bainbridge, Rachel Armstrong, Andy Clark, Ben Goertzel, Randal A. Koene i Ralph C. Merkle.

Część czwarta, zatytułowana „Core Technologies” [„Najważniejsze technologie”], zawiera eseje specjalistów z zakresu różnych dziedzin zaawansowanej technologii. Hans Moravec opisuje swoją wizję cyberprzestrzeni, która przypomina współczesny „Internet przedmiotów” (ang. Internet of Things). Marvin Minsky, nawiązując do prac Sigmunda Freuda, porusza kwestię świadomości sztucznej inteligencji. J. Storrs Hall, opierając się na zasadach opisanych przez Erica K. Drexlera, jednego z pionierów nanotechnologii, rozważa miniaturyzację technologii informacyjnych. Michael R. Rose podejmuje zagadnienie biologicznej nieśmiertelności i porównuje postęp biologii molekularnej z wizjami przedstawionymi w literaturze fantastyczno-naukowej. Część tę zamyka dialog Erica K. Drexlera z Rayem Kurzweilem na temat przedłużania życia ludzkiego i wynikających z tego konsekwencji. Rozmowa ta odbyła się 23 listopada 2002 roku podczas konferencji poświęconej technologiom przedłużania życia, zorganizowanej przez Alcor Life Extension Foundation.

Części piąta, szósta i siódma – „Engines of Life: Identity and Beyond Death” [„Maszyny dające życie. Tożsamość i przekroczenie śmierci”], „Enhanced Decision-Making” [„Wspomaganie procesów decyzyjnych”], „Biopolitics and Policy” [„Biopolityka i polityka społeczna”] – nawiązują do tematów poruszonych w trzech poprzednich. Autorzy, między innymi

James Hughes, Robin Hanson, Michael H. Shapiro i Ronald Bailey, odnosząc się z perspektywy filozoficzno-etycznej do problemów związanych z takimi zagadnieniami, jak: konieczność przezwyciężenia ewolucyjnych mechanizmów starzenia (w tej kwestii wypowiada się sam twórca Strategies for Engineered Negligible Senescence Research Foundation Aubrey de Grey, będący jednym z czołowych działaczy na rzecz długowieczności biologicznej), klonika i indukowana anabioza, tożsamość transludzi oraz urzeczywistnianie obietnic religii dzięki nowym technologiom (badacze zastanawiają się między innymi nad możliwością stworzenia bogów, wskrzeszania zmarłych oraz istnienia cyfrowych zaświatów) czy biopolityka dotycząca programów terapii i wsparcia państwowego w zakresie poprawy jakości życia jednostki i całej populacji. Ponadto poruszona została kwestia otwartego dostępu do informacji.

Część ósmą – „Future Trajectories: Singularity” [„Kierunki przyszłości. Osobliwość”] – otwiera klasyczny esej profesora matematyki i informatyki Vernora Vinge’a, pierwotnie opublikowany w roku 1983 na łamach czasopisma „Omni”. W tekście tym Vinge jako pierwszy przedstawił ideę osobliwości technologicznej, skupiając się głównie na kwestii wykładniczego wzrostu inteligencji i związanych z tym trudnościach w prognozowaniu postępu technologii i cywilizacji. To samo zagadnienie podejmuje w swoim esej Anders Sandberg, przedstawiając matematyczne modele osobliwości technologicznej. Część tę zamyka dyskusja na temat rozumienia osobliwości technologicznej jako punktu w czasie bądź też zespołu płynnych wydarzeń.

Tytuł części ostatniej – „The World’s Most Dangerous Idea” [„Najniebezpieczniejszy pomysł na świecie”] – nawiązuje do krytyki transhumanizmu przeprowadzonej przez futurologa Francisca

Fukuyamę. Przedstawione w tej części publikacji refleksje Russella Blackforda, Damiana Brodericka, Roya Ascotta, Maxa More'a i Raya Kurzweila służyć mają rozwiewaniu lęków i wątpliwości etyków, naukowców oraz filozofów.

The Transhumanist Reader spełnia cel, jaki wyznaczyli sobie jego redaktorzy – przybliży czytelnikom idee transhumanizmu obiektywnie, chociaż raczej w pozytywnym świetle. Szkoda, że redaktorzy nie uwzględnili wizji Olafa Stapledona i nie ustosunkowali się do założeń futuryzmu włoskiego z początków dwudziestego wieku ani do tendencji totalitarnych przejawianych przez transhumanistów rosyjskich, nie wspomnieli też o wewnętrznych sporach w obrębie ruchu na rzecz praw osób niebędących ludźmi.

Można dostrzec pewne związki między *The Transhumanist Reader* a *Summa technologiae* Stanisława Lema – podobną tematykę, zbliżony sposób prezentacji

potencjalnych rozwiązań i prognozowania kierunków rozwoju technologii – chociaż autorzy omawianego tu tomu nie mieli chyba możliwości zapoznania się z dziełem Lema, pierwsze wydanie anglojęzyczne tej książki ukazało się bowiem dopiero w roku 2013².

The Transhumanist Reader może być postrzegany jako próba przekrojowego ujęcia problematyki transhumanistycznej. Przed przystąpieniem do lektury tej książki warto jednak zapoznać się postulatami akademickich środowisk transhumanistycznych zaprezentowanymi w pracy Kurzweila *Nadchodzi osobliwość*³.

² Zob. S. L e m, *Summa Technologiae*, tłum. J. Zylinska, University of Minnesota Press, Minneapolis 2013.

³ Zob. R. K u r z w e i l, *Nadchodzi osobliwość. Kiedy człowiek przekroczy granice biologii*, tłum. E. Chodkowska, A. Nowosielska, Kurhaus Publishing, Warszawa 2013.